

DAN ZEMLJE
22. april

Kaj se dogaja z našim planetom ??

Živimo v razburljivem obdobju človeške zgodovine, v času eksplozije svetovnega prebivalstva, tehnoloških novosti, informacijske revolucije in izčrpavanja planeta. Hkrati pa se je v zadnjih petdesetih letih povprečna življenjska doba podaljšala iz 47 let na 64 let.

Zaradi rasti svetovnega prebivalstva in še hitrejše rasti gospodarstva se tudi pritiski na okolje in naravne vire nevarno

povečujejo. Človeška vrsta je postala nosilka globalnih sprememb torej »geološka« sila.

Svet je v drugi polovici 19. stoletja postal resnično globalen, saj vse več dejavnosti človeštva povzroča pojave in procese po celotnem planetu. Pojem globalizacija označuje širok niz družbenih sprememb, ki spremljajo hitro rast mednarodne trgovine in investicij v zadnjih letih, pa tudi npr. virtualno »zmanjševanje« planeta zaradi rabe računalnikov, mobilnih telefonov in drugih orodij informacijske dobe. Globalizacija torej označuje temeljno spremembo družbe, v kateri so še številne soodvisne sile povzročile bistveno večjo prepustnost, odprtost nacionalnih mej, skupaj z rastjo mreže trgovine, vlaganj, potovanj, računalnikov ...

Naš planet je v hudi nevarnosti. Širijo se puščave, po vsem svetu uničujemo gozdove z zastrašujočo naglico. Jezera, reke in morja propadajo zaradi onesnaževanja. Verjetno pa je najbolj usodno, da se tudi zrak, ki ga moramo vsi dihati, pospešeno slabša. Zrak pa, tako kakor bolezen, ne pozna meja. Tistim, ki živijo v zeleni severni Evropi ali v zmernejših pasovih Severne Amerike, vse to najbrž še ni moglo seči do živega. Toda drugi, ki naseljujejo večji del našega planeta, se tega zelo dobro zavedajo, če le znajo gledati.

Zemlja je morda edini planet v vesolju na katerem je življenje. Vendar pa smo ljudje edina nam znana bitja z lastno zavestjo. Biti razumen je izredna prednost in tudi odgovornost, da uporabljamo svoj intelekt za dobronamerne cilje.

Morda nekateri verjamemo, da smo na Zemlji z določenim namenom. Ta namen pa ni le iskanje kratkotrajnih užitkov in zabav, ampak nam je zaupana pomembna vloga pri urejanju našega planeta, tako, da bi iz njega naredili spodobno in lepo bivališče ne le za nas, ampak tudi za vse druge oblike življenja. Kakorkoli že razmišljamo, zdrava pamet nas uči, da je naša dolžnost pustiti svojim potomcem planet takšen, kakršnega smo prejeli, ali boljšega – nikakor pa ne slabšega.

ONESNAŽEVANJE PLANETA

V današnjem prenaseljenem svetu je vedno več Zemljinih naravnih virov že izkoriščenih. Čeprav se trudimo obvladovati

številne oblike onesnaževanja, so znanstveniki in ekologi zaskrbljeni predvsem zaradi pojavov, ki jih bomo našli:

- KISLI DEŽ – Veliki borovi gozdovi severne Evrope in severne Kanade propadajo in umirajo zaradi učinkov kislega dežja, ki se iz industrijskih območij širi na stotine kilometrov daleč.

- UČINEK TOPLE GREDE – Gorenje bencina, premoga, gozdov ali česarkoli drugega, proizvaja plin ogljikov dioksid. Njegove količine se počasi množijo in znanstveniki napovedujejo, da bo odvečni ogljikov dioksid vklenil sončno toploto v atmosfero, kakor vklene steklo toploto v rastlinjak. Zemljina temperatura bo počasi naraščala, kar bo imelo pogubne posledice za podnebje, življenje v naravi in za pridelke.

- RADIOAKTIVNO ONESNAŽEVANJE – Jedrske elektrarne proizvajajo poceni elektriko in omogočajo prihranek dragocenih naravnih goriv, obstaja pa problem, kako se brez nevarnosti za prihodnost znebiti radioaktivnih odpadkov.

- ODPADKI – Sodobna družba odmetava brez konca stvari, ki jih ne potrebuje več, vrečke, škatle, staro pohištvo, postelje, avtomobile, stroje ... Nekateri od teh odpadkov razpadejo, če jih zakopljemo, drugi, posebno plastika pa ne. Kopičijo se in bodo onesnaževali planet še sto in sto let, če ne bomo našli načina, kako se jih znebiti.

- KAR SE DVIGA V ZRAK – Izpušni plini iz vozil, termoelektrarn in tovarn se raztapljajo v vodnih kapljicah v oblakih, tako nastaja žveplova kislina, ki pada na Zemljo, mogoče na stotine kilometrov na široko, kot kisli dež, ki uničuje drevesa, ribe in drugo naravno življenje.

- ONESNAŽEVANJE VODE – Voda iz kanalov, kemikalije in druge odplake odteka v reke in naprej v morje. Če z njimi ne ravnamo pravilno, pomorijo ribe in drugo življenje v vodi in prenašajo bolezni ljudem, ki uporabljajo to vodo.

- TOVARNE IN INDUSTRIJA – Industrijski procesi izkoriščajo velikanske množine surovin in energije in dajejo poleg svojih proizvodov tudi onesnaženi dim in druge stranske produkte.

- ONESNAŽEVANJE IZ NEBA – Vsako minuto letala visoko nad Zemljo pokurijo na tone kerozina, izdelanega iz nenadomestljive nafte. Njihovi motorji bruhajo dim in neizgoreli bencin, ki lahko pokvari zgornji del atmosfere.

SVET SE SPREMINJA

PRETEKLOST – Znanstveniki mislijo, da je bila kopnina pred 200 milijoni let združena v veliki celini, imenovani Pangea. V času

Pangee je bilo na Zemlji toplo in vlažno. Na Zemlji so živeli dinozavri.

Pred 120 milijoni let so se plošče začele ločevati, nastale so manjše celine. Na celinah, torej na različnih delih sveta, so se ločeno razvijale rastline in živali.

SEDANJOST – Poznamo sedem celin, ki jih ločujejo oceani in morja. Območji okoli severnega tečaja sta zelo hladni, območje ob ekvatorju pa vroče. Na Zemlji obstaja ogromna raznovrstnost rastlinstva in živalstva, tu živimo tudi ljudje.

PRIHODNOST – Čez 100 milijonov let bodo celine videti precej drugačne, kot so videti sedaj. Zemlja se bo ogrela, led se bo odtajal in gladina morij se bo dvignila. Toplo in vlažno podnebje bo omogočilo velik razcvet živalstva.

Čez 200 milijonov let se bodo posamezne celine znova združile v orjaško celino, obdano z oceanom. To bo svet skrajnosti. Njene obale bodo hladne in vetrovne, notranjost pa vroča in suha, a življenje na njej bo ostalo.

CENA ZA ZEMLJO

Vsako mesto ima svoje tovarne, elektrarne, kanalizacijo in odlagališča za smeti. Vse to spada k sodobnemu življenju, saj nam omogoča življenjski slog in udobje, ki ju štejejo za sama po sebi umevna. Toda na Zemlji je tisoč takih mest. Kako dolgo bo naš planet še lahko prenašal onesnaževanje, ki ga povzročamo LJUDJE?!

VIRI:

- PARKER, Steve. Planet Zemlja. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1989.
- PYE, Claire. Divji svet prihodnosti. 1. natis. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 2003.
- SEYMOUR, John. Načrt za zeleni planet. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1992.
- PLUT, Dušan. Zeleni planet? : prebivalstvo, energija in okolje v 21. stoletju. Radovljica: Didakta, 2004.
- MAŽGON, Stane. Velika ilustrirana otroška enciklopedija. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2003.
- SCOTT, Michael. Ekologija. 1. natis. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije, 1997.

- RAVNIK, Matjaž. Topla greda – podnebne spremembe, ki jih povzroča človek. Ljubljana: Tangram, 1997.
- ASIMOV, Isaac. Zakaj odpadki povzročajo težave? Ljubljana: Co Libri, 1996.